

Un record i una oració

VELL i carregat de desenganys, han fugit per a mí les falagueres il·lusions de la vida; sols me queden l'amor a la família, als pocs amics que la fatal dalla no ha ferit encara traïdorament, i una munió de records, propis del qui ha vist passar per davant dels seus ulls, llarga corrua d'anys, enfilats els uns amb els altres, com grans de gegantí rosari, que, com aquest, acaben en una creu, símbol de que tot s'ha acabat; deixant el benestar i la immortalitat per a les coses divines, ja que està vist i provat, que les penes i desenganys, es reparteixen amb més o menys equitat entre la mísera humanitat.

Sí; una de les penes que més greument han ferit la meua ànima, ha sigut la mort del ver amic Garrell; la desaparició per a sempre de l'home a qui havíem portat fidel i ver afecte.

Se'l mereixia. Sa vivesa d'esperit, son cor de noi, per no dir d'àngel (en Lluís Cutxet l'hauria qualificat d'*albat gran*), sa honradesa immaculada, son amor i entusiasme per a tota cosa bella i gran, sa conversació, sempre a tò, sense estridències ni pedanteries, ni pretensions de cap mena, i altres nobles condicions que no és cas d'esmentar, el feien estimar de propis i estranys. Tothom gaudia, al costat seu, i no cansava jamai sa agradable i il·lustrada companyia.

Aimant de nostra bella Cerdanya, on venia tots els estius a restaurar en el possible, sa delicada salut, tothom el volia; se'l disputaven els amics i coneguts, i era un verdader plaer el comptar amb ell en excursions, festes, aplecs i reunions de qualsevulla mena.

Quantes voltes m'havia acompanyat pels poblets, valls i muntanyes; jo, per a compir amb mon deure professional, ell, cercant afanyós per tot arreu la bellesa, la grandiositat, les meravelles naturals, que tant abunden en aqueixa incomparable Cerdanya!

Que'n toren d'agradables les visites que tot sovint ens feia, o en la Redacció, o a nostres llars, donant-nos consells, recitant-nos qualche treball literari, o obrint les aixetes de sa taba inacabable!

Coneixia, en Garrell, tots els reconcs i reconets de nostra comarca. Amb nosaltres, havia corregut la part espanyola com la francesa; no ignorava els llocs i coses notables que mereixien la pena d'ésser visitades; no li mancava més que una cosa: que se'l nomenés fill predilecte i adoptiu d'aqueix reconc del Pirineu; encara que, per a nosaltres, ja ho era des del jorn que sos peus trepitjaren terra cerdana.

Rebi, doncs, l'ànima immortal del malaguanyat Esteve Garrell, aquest insignificant record; però això sí, eixit del fons de nostre cor, com a prova de que ni podem ni devem oblidar a l'home humil,

il·lustrat, honrat i treballador; és a dir, al qui encarnava totes les virtuts catalanes: de laboriositat, cultura i progrés; enemic de la mentida i de la xerrameca, avui tant posada en ús, i que per cert tant rebaixa la dignitat humana.

Preguem, doncs, per en Garrell i Escorsell; demanem a Déu que conservi la llevor, perquè no s'acabin mai els homes que, a son pas per la vida, honren a la Pàtria, a la família i a ells mateixos, i en morir deixen llarga estela, que no s'esborra ni s'esborrarà mai més.

Tot això desitja «El Pirineu» i en son nom,

EL FERRER DE NYER

Puigcerdà, 18 d'agost de 1922.

Els darrers temps d'En Garrell

DE molts aspectes s'haurà dissertat del malaguanyat escriptor granollerí, puix que ses activitats, sos talents i ses obres sobrerament ho justifiquen; més, de sa inquietosa i cruel avant-mort ningú en dirà res. És un bell aspecte, el d'aquesta postrera hora de sa existència. És bell i sobre tot fidel, puix que si en les tendres edats de l'infantesa, tot és sentiment instintiu, manifestat en gestes, en crits, en esplais de çò que el cor i l'esperit reb pel mitjà dels sentits que li trameten totes les més variades impresions del món etern; l'edat madura, l'avant-sala de la mort, és caracteritzada per la mateixa força instintiva, emperò manifestada en sentit inversament contrari. És l'esperit i el cor els que llencen llurs sentiments pregons, valent-se dels sentits. Corrent de fóra a dintre, en la primera edat de la vida; llençament, corrent de dintre al món exterior, en la decrepitud fisiològica de la existència humana.

I en la vellesa d'en Garrell s'hi notava clara, diàfana, aquesta llei fisiològica. Bell mig de sa existència de sofriments físics que no obstant ésser forts, no tenien comparança possible amb sos intensos sofriments morals, s'hi reflectia en sa conversa, amena i suggestiva, tota la gamma de ses vastes idealitats. I un jorn evocava ses fogositats polítiques, parlant i descrivint amb els més mínims detalls, tots els episodis de les guerres carlines i les seves repercussions en la nostra vida local; altre jorn, s'extasiava íntimament recontant sa vida de jove inexpert, desgranant les gestes històriques de totes les societats locals de caràcter recreatiu, i molt sovint, historiant la vida i fetes de tots els personatges granollerins que, junt amb ell, havien viscut la segona meitat del passat segle, s'apareixia la seva vida com reclusa a aquelles, per ell, felices èpoques d'activitat i intensa emoció, i exclamava convençut a sos inter-

locutors, aital com si realment es trobés bell mig de l'epíssodi: «Sembla que sigui avui!»

Altres voltes s'extasiava en la enumeració de les seves bones amistats amb molts dels personatges qui figuraren i sobressortiren en el món de les lletres i la política, i allavors recontava joiós els seus èxits literaris. Sa faç, en aquests moments, s'ungia d'un pur misticisme, boi recordant ses innombrables poesies, unes publicades, altres restades en el misteriós sagrari dels seus amors, que ho eren la família, la política i la literatura; i en aquestes estones que la seva malaltia crònica li donava lleure, l'Avi Garrell s'entregava per complet a ses elucubracions, repassant tota sa pròpia història, no solament pel plaer de recordar-la i així fer-se l'il·lusió de que el temps no s'havia escorregut, sinò que, alhora, per a exercir una mena d'apostolat prop de tothom que l'enrodava.

Així, recordo nombrosíssimes escenes, que entre cop i cop de tós, el bon vellet revivia, bell mig de l'eterna sombra que l'espantall d'una propera mort li robava la tranquil·litat. Més, amb tot i la constant preocupació que li trasbalsava l'esperit, un aspecte de la seva rellevant personalitat, ressaltava damunt tot: la passió per tot el de casa, son intens granollerisme. Ell no podia viure trasplantat, i si les forces li mancaven per a donar-se una volta fins al Congost,—passió suprema—arribava fins a la plaça de Santa Anna; o al jardí del Casino; o fins a can Sínia; o, per fi, traspasant el dintell del portal i seure en l'acera del carrer d'en Clavé, carrer de casa seva i per ell batejat.

I quan les forces li mancaven, encara des del mirador del seu reduït menjador, obria ses laxes parpelles vers el portal i s'extasiava pregonament i completament abstret de tot çò que'l voltava, per a donar potser la darrera llambregada.

Al llit, ert i abrusat d'un verdader torbellí de pensaments i dolces recordances, feia dos dies que hi era i amb veu entelada encara exclamava:

—«Fa dos dies que no he vist el carrer!»

No l'havia deixat mai de veure, i li semblava una eternitat!

ALFRED CANAL

Un migdia —ja fa anys— el primer magistrat de Granollers, era a càn Garrell demanant-li perdó; agenollat, plorant, invocant la sort dels seus fills...

I En Garrell, rodejat de tots els seus, de fills; aclaparat per les penúries; havia de socórrer a aquell infeliç, que s'havia mig desmaiat.

La ratafia, o l'aiguanaf, el què fos. En Garrell l'havia hagut de ter anar a comprar... a fiar!